

Het Internationaal Strafhof

Sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog leeft de idee binnen de internationale gemeenschap om een permanent internationaal strafhof op te richten voor de berechting van internationale misdaden. Na de creatie door de Verenigde Naties van twee ad hoc tribunalen ter bestraffing van ernstige schendingen van het internationaal humanitair recht in het voormalige Joegoslavië en Rwanda, startten in 1994 de onderhandelingen voor de oprichting van een permanent internationaal strafhof. Dit leidde tot de aanvaarding van het Statuut van Rome voor een Internationaal Strafhof in juli 1998. Na de ratificatie door 60 staten trad het Statuut in werking op 1 juli 2002.

Misdaden onder de bevoegdheid van het Internationaal Strafhof

Het Internationaal Strafhof is bevoegd voor de berechting van genocide, misdaden tegen de mensheid en oorlogsmisdaden. Op termijn zal het Internationaal Strafhof zich eveneens kunnen uitspreken over agressie.

Genocide

Artikel 6 van het Statuut geeft het Internationaal Strafhof rechtsmacht over de misdaad van genocide. De definitie van genocide werd overgenomen uit het 'Verdrag van 1948 inzake de voorkoming en bestraffing van genocide'.

De misdaad wordt in het Statuut gedefinieerd als één van de volgende handelingen gepleegd met de bedoeling een nationale, etnische of godsdienstige groep, dan wel een groep behorend tot een bepaald ras, als zodanig geheel of gedeeltelijk te vernietigen door:

- (a) het doden van leden van de groep;
- (b) het toebrengen van ernstig lichamelijk of geestelijk letsel aan leden van de groep;
- (c) het opzettelijk aan de groep opleggen van levensvoorwaarden die gericht zijn op haar gehele of gedeeltelijke lichamelijke vernietiging;
- (d) het opleggen van maatregelen bedoeld om geboorten binnen de groep te voorkomen;
- (e) het gedwongen overbrengen van kinderen van de groep naar een andere groep.

Misdaden tegen de mensheid

Artikel 7 van het Statuut definieert misdaden tegen de mensheid als één van de volgende handelingen, indien gepleegd als onderdeel van een wijdverbreide of stelselmatige aanval gericht tegen een burgerbevolking:

- (a) moord;
- (b) uitroeiing;
- (c) slavernij;
- (d) deportatie of gedwongen overbrenging van de bevolking;

- (e) gevangenneming of elke andere ernstige beroving van de lichamelijke vrijheid in strijd met de fundamentele regels van internationaal recht;
- (f) marteling;
- (g) verkrachting, seksuele slavernij, gedwongen prostitutie, gedwongen zwangerschap, gedwongen sterilisatie, of elke andere vorm van seksueel geweld van vergelijkbare ernst;
- (h) vervolging van een identificeerbare groep of collectiviteit op politieke of raciale gronden of gronden betreffende nationaliteit, op etnische, culturele of godsdienstige gronden of op grond van het geslacht of op andere gronden die algemeen ontoelaatbaar worden geacht krachtens het internationaal recht, in verband met elke daad waarnaar wordt verwezen in artikel 7 van het Statuut of elke andere misdaad waarover het Hof rechtsmacht heeft;
- (i) gedwongen verdwijningen;
- (j) apartheid;
- (k) andere onmenselijke handelingen van vergelijkbare aard waardoor opzettelijk ernstig lijden of ernstig lichamelijk letsel of schade aan de geestelijke of lichamelijke gezondheid wordt veroorzaakt.

Oorlogsmisdaden

Artikel 8 van het Statuut verleent het Internationaal Strafhof rechtsmacht over oorlogsmisdaden. Deze bevatten de meeste ernstige schendingen van het internationaal humanitair recht zoals vermeld in de Verdragen van Genève van 1949 en de Aanvullende Protocolen van 1977, zowel begaan in internationale als niet-internationale gewapende conflicten.

Een aantal bijkomende misdaden worden in het Statuut specifiek geïdentificeerd als oorlogsmisdaden:

- verkrachting, seksuele slavernij, gedwongen zwangerschap of andere vormen van seksueel geweld;
- het gebruik van kinderen onder de leeftijd van 15 jaar om actief deel te nemen aan de vijandelijkheden.

Een aantal ernstige schendingen zoals gedefinieerd in de Verdragen van Genève van 1949 en het Eerste Aanvullende Protocol werden anderzijds niet specifiek in het Statuut opgenomen. Het gaat onder meer over het ongerechtvaardigd vertragen van de repatriëring van gevangenen en het uitvoeren van niet-onderscheiden aanvallen die de burgerbevolking of burgerlijke goederen treffen.

Het verbod van het gebruik van bepaalde wapens, zoals bepaald in een aantal verdragen, werd slecht voor bepaalde wapens opgenomen. Bovendien geldt dit slecht met betrekking tot internationale gewapende conflicten.

Agressie

Op termijn zal het Internationaal Strafhof ook bevoegd zijn voor de misdaad agressie. Dit treedt in werking zodra deze misdaad nader is omschreven en de voorwaarden voor het uitoefenen van deze rechtsmacht zijn vastgelegd.

Wanneer kan het Internationaal Strafhof zijn rechtsmacht uitoefenen?

Van zodra een staat partij wordt bij het Statuut, aanvaard hij de rechtsmacht van het Strafhof. Artikel 25 van het Statuut bepaalt dat het Strafhof rechtsmacht heeft over individuen, niet over staten.

Het Internationaal Strafhof kan zijn bevoegdheid uitoefenen op initiatief van de aanklager van het Hof of een verdragsstaat, op voorwaarde dat één van de volgende staten gebonden is door het Statuut:

- de staat op wiens grondgebied de misdaad werd gepleegd; of
- de staat waarvan de beschuldigde een onderdaan is.

Een staat die geen partij is bij het Statuut, kan een verklaring afleggen waarbij hij de rechtsmacht van het Hof aanvaardt.

Onder Hoofdstuk VII van het VN-Verdrag over collectieve veiligheid, kan de Veiligheidsraad een situatie doorverwijzen naar de aanklager voor onderzoek. De Veiligheidsraad kan ook verzoeken dat geen onderzoek of vervolging wordt ingesteld of voortgezet voor een hernieuwbare periode van 12 maanden.

Onder artikel 124 van het Statuut kan de jurisdictie van het Hof voor oorlogsmisdaden beperkt worden. Volgens dit artikel kan een verdragsstaat verklaren dat hij gedurende een periode van zeven jaar de bevoegdheid van het Hof niet aanvaardt met betrekking tot oorlogsmisdaden wanneer dergelijke misdaad beweerdelijk door zijn onderdanen of op zijn grondgebied is gepleegd.

Nationale uitvoeringssystemen en het Internationaal Strafhof

Volgens de Verdragen van Genève van 1949, het Eerste Aanvullende Protocol van 1977 en het gewoonterecht moeten staten personen die beschuldigd zijn van oorlogsmisdaden voor hun eigen nationale rechtbanken vervolgen of deze personen uitleveren voor berechting in een ander land. Geen enkele bepaling van het Statuut van het Internationaal Strafhof bevrijdt staten van hun verplichtingen onder bestaande instrumenten van internationaal humanitair recht of het gewoonterecht.

Volgens het principe van complementariteit is het Internationaal Strafhof enkel bevoegd wanneer een staat niet bereid of niet bij machte is om vermoedelijke oorlogsmisdadigers waarover het rechtsmacht heeft te vervolgen. Om dit principe toe te passen, moeten staten een aangepaste nationale wetgeving hebben die hen in staat stellen zulke misdadigers te berechten.

Verdragsstaten bij andere internationaal humanitairrechtelijke verdragen blijven ook verplicht om nationale wetgeving voor de toepassing van dit recht in te voeren om tegemoet te komen aan hun verplichtingen onder deze instrumenten.

Wat is nodig om de effectiviteit van het Internationaal Strafhof te verzekeren?

- Staten moeten zo snel mogelijk het Statuut van het Internationaal Strafhof ratificeren. Universele ratificatie is essentieel om het Hof toe te laten zijn jurisdictie werkelijk en wanneer noodzakelijk uit te oefenen.
- Staten moeten zich ervan onthouden, gebruik te maken van de 'opting-out' clausule voorzien in artikel 124 van het Statuut.
- Staten moeten hun nationale wetgeving nauwkeurig nazien om te verzekeren dat ze het complementariteitsprincipe waarop het Strafhof steunt, kunnen toepassen en individuen vervolgen onder hun eigen juridische systemen voor misdaden die binnen de bevoegdheid van het Hof vallen.
- Staten moeten elkaar en het Internationaal Strafhof bijstaan bij gerechtelijke acties naar aanleiding van misdaden die onder de jurisdictie van het Hof vallen. Dit vereist de invoering of aanpassing van wetgeving om elke noodzakelijke overbrenging van de beschuldigten van dergelijke misdaden te verzekeren.

Naar een allesomvattend systeem van afdwinging

Nationale rechtbanken zullen een belangrijke en prioritaire rol blijven spelen in de vervolging van oorlogsmisdadigers. Daarenboven benadeelt de oprichting van een Internationaal Strafhof op geen enkele wijze het werk van het Internationaal tribunaal voor het voormalige Joegoslavië en het Internationaal tribunaal voor Rwanda, die opgezet werden om misdaden te bestraffen in verband met specifieke situaties (in eerste instantie de misdaden begaan in het voormalige Joegoslavië sinds 1991 en in tweede instantie de misdaden begaan in Rwanda of bij Rwandese onderdanen in naburige landen in 1994).

De oprichting van het Internationaal Strafhof is een verdere stap naar de effectieve bestraffing van personen die verantwoordelijk zijn voor de meest ernstige misdaden ter wereld. Staten worden ertoe aangezet het Statuut van het Hof te ratificeren zodat deze personen geen straffeloosheid meer genieten.

België

België ratificeerde het Statuut van Rome op 28 juni 2000. De wet van 29 maart 2004 regelt de samenwerking met het Internationaal Strafhof en andere internationale straftribunalen.

De wet van 16 juni 1993 regelde in België de bestraffing van ernstige inbreuken op het internationaal humanitair recht. In 1999 werd het toepassingsveld van deze wet uitgebreid tot misdaden tegen de mensheid en genocide.

Deze 'genocidewet' gaf Belgische rechtbanken een 'universele rechtsmacht' om verdachten van inbreuken op het internationaal recht in België te vervolgen, ook al was er geen enkele band tussen de misdaad, daders of slachtoffers met ons land. Bovendien schoof de wet elke vorm van immuniteit of onschendbaarheid opzij. Ten derde was er de combinatie van die ruime rechtsmacht met het typisch Belgische instrument waarbij vermoedelijke slachtoffers, via een klacht met burgerlijke partijstelling, een proces konden afdwingen.

Uiteindelijk werd de 'genocidewet' van 16 juni 1993 opgeheven door artikel 27 van de Wet betreffende ernstige schendingen van het internationaal humanitair recht van 5 augustus 2003. Misdaden van genocide, misdaden tegen de mensheid en oorlogsmisdaden worden sindsdien niet langer beteugeld door een bijzondere strafwet, maar door het gewone strafrecht. Daartoe werden de beschuldigingen van de Genocidewet opgenomen in de nieuwe artikelen 136bis, 136ter en 136quater van het Strafwetboek.